

آئور هءاءاء

آشنائى با اصول و فروع ءىن

مؤلف: على بهرامى (زنجانى)

ویرایش و بازنویسى: سید محمد بجم

فهرست مطالب

مقدمه	۲۳
-------	----

بخش اول اصول دین

بخش اول توحید

درآمد	۳۱
فصل اول: فطرت خداجو	۳۲
فصل دوم: خداشناسی و جهان بینی	۳۴
فصل سوم: خداشناسی و رموز هستی	۳۶
فصل چهارم: خداشناسی و حسن آرامش	۳۸
فصل پنجم: صفات خدا	۳۹
فصل ششم: وحدت و یگانگی خداوند	۴۱
فصل هفتم: صفات جمال و جلال	۴۳
فصل هشتم: معروف ترین صفات ثبوتی	۴۴
فصل نهم: معروف ترین صفات سلبی	۴۵
فصل دهم: مراتب چهارگانه توحید	۴۶
فصل یازدهم: علل انحراف از خداشناسی	۴۹

- ۱- بی توجهی به آثار وجود خدا..... ۴۹
- ۲- دوام نعمت ها..... ۵۰
- ۳- تأثیرپذیری از محیط..... ۵۱
- ۴- فرار از مسئولیت..... ۵۱
- فصل دوازدهم: تاریخچه، معنا و نشانه شرک..... ۵۲
- فصل سیزدهم: آثار شرک..... ۵۳
- ۱- ناپوئی اعمال..... ۵۳
- ۲- اضطراب و نگرانی..... ۵۴
- ۳- خجاری و ذلت در قیامت..... ۵۵
- ۴- خُسر و فسادستی در دنیا..... ۵۶
- فصل چهاردهم: پاسخ به شبهات و هابی ها..... ۵۸
- ۱- توتل..... ۵۸
- ۲- گریه بر مردگان و شهیدان..... ۶۴
- ۳- سلام و لعن در زیارت نامه..... ۶۶
- ۴- جشن، یادبود و عزاداری..... ۶۶
- ۵- بوسیدن ضریح..... ۶۸
- ۶- احترام بقیع..... ۷۰
- ۷- ذکر «یا علی» و «یا حسین»..... ۷۰

بخش دوم: عدل

- فصل اول: معنا و مفهوم عدل..... ۷۳
- فصل دوم: عدالت چیست؟..... ۷۵
- فصل سوم: چرا عدل از اصول دین است؟..... ۷۵
- فصل چهارم: تفاوت مساوات با عدالت..... ۷۶
- فصل پنجم: سرچشمه ظلم چیست؟..... ۷۷
- ۱- جهل..... ۷۷

۷۷	۲- نیاز
۷۷	۳- عجز و ناتوانی
۷۷	۴- خودخواهی و کینه توزی و انتقام جویی
۷۸	فصل ششم: عدالت در قرآن و روایات
۸۱	فصل هفتم: جبر و تفویض و مسئله اختیار
۸۴	۱- قرآن و مسئله جبر
۸۸	۲- هدایت و گمراهی
۸۹	۳- محدودیت علم بشر
۹۳	۴- آرمایش انسان از سوی خداوند
۹۴	۵- آفرینش اولین و عدل خداوند

بخش سوم: نبوت

۹۷	فصل اول: نیاز بشر به پیامبران الهی
۹۷	۱- هدفمند بودن هستی
۹۸	۲- لطف خداوند
۹۹	۳- جهل انسان و علم خداوند
۱۰۲	۴- نیاز از نظر تعلیم
۱۰۳	۵- نیاز به تربیت پیامبران در زمینه های اجتماعی و اخلاقی
۱۰۳	۶- آیا رهنمودهای علم و عقل کافی است؟
۱۰۴	۷- نقصان قوانین بشری
۱۰۵	۸- بهترین قانونگذار کیست؟
۱۰۷	۹- بیان قرآن درباره انبیای الهی
۱۰۸	فصل دوم: روش شناخت انبیای الهی
۱۰۹	۱- معجزه و کارهای خارق العاده
۱۱۲	۲- بشارات و اشارات پیامبران
۱۱۳	فصل سوم: عصمت پیامبران الهی

۱۱۵	فصل چهارم: وحی
۱۱۶	۱- وحی نبوت و رسالت
۱۱۶	۲- وحی الهام
۱۱۶	۳- وحی اشاره
۱۱۷	۴- وحی تقدیر
۱۱۷	۵- وحی امر
۱۱۷	۶- وحی کذب (دروغ)
۱۱۷	۷- وحی خبر و آگاهیدن
۱۱۹	فصل پنجم: علم و البران
۱۲۱	فصل ششم: مبانی احوال العزم
۱۲۲	۱- حضرت نوح علیهِ السلام
۱۲۳	۲- حضرت ابراهیم علیهِ السلام
۱۲۴	۳- حضرت موسی علیهِ السلام
۱۲۶	۴- حضرت عیسی علیهِ السلام
۱۲۹	۵- پیامبر اکرم، حضرت محمد بن عبدالله ﷺ
۱۳۱	فصل هفتم: قرآن معجزه جاویدان
۱۳۹	فصل هشتم: خاتمیت پیامبر اسلام ﷺ
۱۴۵	فصل نهم: فضل و برتری پیامبر ﷺ از سایر انبیای الهی

بخش چهارم: امامت

۱۴۹	فصل اول: تعریف امام و امامت
۱۵۰	فصل دوم: چرا به امام نیازمندیم؟
۱۵۴	فصل سوم: شرایط امام و امامت
۱۵۵	۱- عصمت
۱۵۵	۲- علم و حکمت
۱۶۰	۳- شجاعت

۴- زهد و وارستگی	۱۶۱
۵- جاذبه اخلاقی	۱۶۲
۶- سعه صدر	۱۶۴
۷- عدالت	۱۶۵
۸- عطوفت، سیاست و حکومت	۱۶۶
فصل چهارم: حقوق متقابل امام و مردم	۱۶۶
فصل پنجم: نصب امام از سوی خداوند	۱۶۷
فصل ششم: امامت در قرآن	۱۶۹
۱- آیه تالیف	۱۷۲
۲- آیه اطاعت از ولی الامر	۱۷۳
۳- آیه ولایت	۱۷۴
فصل هفتم: امامت درست و احادیث پیامبر ﷺ	۱۷۵
۱- حدیث غدیر	۱۷۶
۲- حدیث منزلت	۱۷۸
۳- حدیث یوم الدار	۱۸۰
۴- حدیث ثقلین	۱۸۲
۵- حدیث سفینه نوح	۱۸۴
فصل هشتم: فضائل امیرالمؤمنین علی در قرآن و حدیث	۱۸۵
۱- قرآن	۱۸۵
۲- حدیث	۱۸۸
فصل نهم: مظلومیت اهل بیت علیهم السلام	۱۹۴
۱- ظلم اقتصادی	۱۹۵
۲- خیانت و جنایت	۱۹۵
۳- جاهل به جای عالم	۱۹۷
۴- بهانه ها و کینه ها	۱۹۸

- فصل دهم: امامت دوازده امام و اهل بیت علیهم السلام ۱۹۹
- ۱- احادیث اهل سنت ۲۰۱
- ۲- احادیث شیعه ۲۰۱
- فصل یازدهم: آشنایی با امام زمان علیه السلام و غیبت و ظهور ایشان ۲۰۷
- ۱- مقدمه (کلیات) ۲۰۷
- الف) وجوب شناخت امام ۲۰۷
- ب) معنای غیبت ۲۰۸
- ج) شرایط ظهور و هدایت جهانی ۲۰۹
- د) مراحل غیبت امام زمان علیه السلام ۲۰۹
- ۳- بشارت ادیان و مذاهب گذشته به وجود و ظهور امام زمان علیه السلام ۲۱۰
- ۴- داستان ولادت امام زمان علیه السلام ۲۱۲
- ۵- امام زمان علیه السلام در قرآن ۲۱۴
- الف) غیب همان پیام قائل علیه السلام است ۲۱۴
- ب) ارتباط مؤمن با امام زمان علیه السلام ۲۱۴
- ج) سلطنت جهانی اهل بیت علیهم السلام ۲۱۴
- د) غلبه اسلام بر سایر ادیان ۲۱۵
- ه) حکومت جهانی حضرت بقیه الله علیه السلام ۲۱۶
- و) گسترش عدل و پاکسازی عالم از ظلم ۲۱۶
- ز) احقاق حق و ابطال باطل در عصر ظهور ۲۱۷
- ۶- امام زمان علیه السلام در احادیث و آثار اهل سنت ۲۱۸
- ۷- امام زمان علیه السلام از نگاه اهل بیت علیهم السلام ۲۲۲
- ۸- غیبت انبیای گذشته ۲۲۴
- ۹- بعضی از حکمت های غیبت ۲۲۶
- ۱۰- دیدار بزرگان و شیعیان با امام زمان علیه السلام ۲۲۷
- الف) دیدار احمد بن اسحاق رحمه الله با امام زمان علیه السلام ۲۲۷

- ۲۲۸..... (ب) دیدار ۴۰ نفر از شیعیان با امام زمان علیه السلام
- ۲۲۹..... ۱۱- غیبت صغری
- ۲۳۱..... ۱۲- غیبت کبری و رجوع به فقیهان
- ۲۳۲..... ۱۳- شرایط فقیهان راستین در غیبت کبری
- ۲۳۳..... ۱۴- علائم آخر الزمان
- ۲۳۳..... الف) اهانت به یکدیگر
- ۲۳۴..... (ب) شادی زنان در بی فرزندی
- ۲۳۴..... (ج) اختلاف مردم و زلزله
- ۲۳۴..... (د) مردمانی ناگهانی و بیماری
- ۲۳۴..... (ه) خون بر زمین
- ۲۳۴..... (و) سنگ لال شدن مردم
- ۲۳۴..... (ز) سخت بودن حط کردن
- ۲۳۴..... (ح) صفات مردم آخر الزمان
- ۲۳۶..... ط) عار دانستن اذان گفتن
- ۲۳۶..... ی) بی اعتنائی به علما
- ۲۳۶..... ک) رواج بدعت ها و صوفی گری ها
- ۲۳۷..... ل) مردم و صفات شیطانی
- ۲۳۷..... م) تقدّم دنیا بر دین
- ۲۳۷..... ن) افتخار در ساختمان سازی
- ۲۳۷..... س) پوشش زنان در آخر الزمان
- ۲۳۸..... ع) سه چیز کمیاب در آخر الزمان
- ۲۳۸..... ف) فتوای علمای آخر الزمان
- ۲۳۸..... ص) عاقبت اسلام و قرآن و فقیهان
- ۲۳۸..... ق) رواج فحش و فحاشی
- ۲۳۹..... ر) رواج قتل و کشتار

- ش) رواج گناهان کبیره ۲۳۹
- ت) آشوب در عراق ۲۳۹
- ث) گرمای زمستان ۲۳۹
- خ) زنان آخرالزمان ۲۳۹
- ذ) اعمال زنان آخرالزمان ۲۳۹
- ۱۵- علائم قطعی و حتمی ظهور ۲۴۰
- الف) خروج دجال ۲۴۰
- ب) خروج سفیانی ۲۴۰
- ج) خروج یمانی ۲۴۱
- د) خروج سرمانی ۲۴۱
- ه) خروج سید حنبی ۲۴۲
- و) کشته شدن نفس زکیه ۲۴۳
- ۱۶- سیره امام زمان (عج) در عصر ظهور ۲۴۳
- الف) انتقام از قاتلان سید الشهداء (ع) ۲۴۳
- ب) مجازات کفار ۲۴۴
- ج) هلاکت شیطان به دست امام زمان (عج) ۲۴۵
- د) امنیت و عدالت در جهان ۲۴۵
- ه) شیوه قضاوت امام زمان (عج) ۲۴۶
- و) امام زمان (عج) و پیروی از سیره امیرالمؤمنین (ع) ۲۴۶
- ۱۷- پاسخ به چند سؤال و شبهه ۲۴۶
- الف) چرا امام زمان (عج) نام‌های گوناگون دارند؟ ۲۴۶
- ب) معنای اسامی و القاب امام زمان (عج) چیست؟ ۲۴۶
- ج) یاران حضرت مهدی (عج) چند نفرند؟ ۲۴۷
- د) آیا زنان نیز در حکومت حضرت مهدی (عج) هستند؟ ۲۴۹
- ه) آیا انسان می‌تواند بیش از هزار سال عمر کند؟ ۲۴۹

- و) فایده غیبت طولانی چیست؟ ۲۴۹
- ز) مدت حکومت حضرت مهدی علیه السلام چقدر است؟ ۲۵۰
- ح) رحلت و شهادت حضرت مهدی علیه السلام چگونه است؟ ۲۵۰
- ۱۸- وظایف ما در عصر غیبت ۲۵۱
- ۱۹- مواعظ و احادیث امام زمان علیه السلام ۲۵۲

بخش پنجم: معاد

- فصل اول: انسان و معاد ۲۵۷
- فصل دوم: معاد در اسلام و ادیان ۲۶۰
- ۱- معاد در آموزه‌های مصریان ۲۶۲
- ۲- معاد در آیین جرجس ۲۶۲
- ۳- معاد در تورات و آیین یهود ۲۶۳
- ۴- معاد در انجیل و آیین مسیح ۲۶۳
- ۵- معاد در قرآن ۲۶۴
- فصل سوم: عالم برزخ ۲۶۶
- ۱- سؤال و جواب در قبر ۲۶۷
- ۲- عوامل عذاب و نجات در برزخ ۲۶۹
- فصل چهارم: قیامت ۲۷۱
- ۱- حساب‌برسان قیامت ۲۷۲
- ۲- شاهدان روز قیامت ۲۷۳
- ۳- میزان در روز قیامت ۲۷۵
- ۴- صراط در روز قیامت ۲۷۷
- ۵- شفاعت در روز قیامت ۲۷۸
- ۶- بهشت و جهنم ۲۷۹
- ۷- حوض کوثر ۲۸۰

دفتر دوم: فروع دين

بخش اول: نماز

۲۸۵.....	فصل اول: اهميت و خواص نماز
۲۸۶.....	فصل دوم: عواقب ترك نماز
۲۸۷.....	فصل سوم: واجبات و ارکان نماز
۲۸۷.....	۱- تیت
۲۸۷.....	۲- قیام
۲۸۷.....	۳- تكبير الاحرام
۲۸۸.....	۴- قرئت
۲۸۸.....	۵- ركوع
۲۸۸.....	۶- قیام بعد از ركوع
۲۸۸.....	۷- سجده
۲۸۹.....	۸- تشهد
۲۸۹.....	۹- سلام
۲۸۹.....	۱۰- ترتیب
۲۸۹.....	۱۱- موالات
۲۸۹.....	۱۲- ارکان نماز

بخش دوم: روزه

۲۹۱.....	فصل اول: اهميت و ثواب روزه
۲۹۲.....	فصل دوم: آداب روزه

بخش سوم: زكات

۲۹۳.....	فصل اول: اهميت زكات
۲۹۴.....	فصل دوم: فوائد زكات و عواقب ترك آن
۲۹۴.....	۱- فوائد زكات

۲۹۴	الف) فرو بردن خشم خدا
۲۹۴	ب) حفظ اموال
۲۹۴	ج) درمان بیماران
۲۹۴	د) استواری در دین
۲۹۴	ه) افزایش رزق و روزی
۲۹۵	۲- عواقب ترک زکات
۲۹۵	الف) مرگ بر آیین یهود یا مسیح
۲۹۵	ب) تلف شدن اموال
۲۹۵	ج) عذاب و بیامتنی
۲۹۵	فصل سوم: زکات واجب و مستحب
۲۹۵	۱- زکات اموال
۲۹۶	۲- زکات بدن
۲۹۶	۳- زکات مستحب (صدقه)
۲۹۸	فصل سوم: موارد مصرف زکات واجب و مستحب
۲۹۸	۱- موارد مصرف زکات واجب
۲۹۹	۲- موارد مصرف زکات مستحبی
۳۰۰	فصل چهارم: خواص و آداب صدقه مستحبی
۳۰۰	۱- خواص صدقه
۳۰۰	الف) برطرف کردن بلاها
۳۰۰	ب) شفای مریض
۳۰۰	ج) برطرف کردن مرگ های بد
۳۰۰	د) مونس قبر
۳۰۰	ه) برطرف کردن فقر و طول عمر
۳۰۰	و) زیاد شدن اموال
۳۰۱	ز) کلید رزق و روزی

- ح) برطرف کنندۀ هفتاد بلای دنیایی ۳۰۱
- ط) برطرف کردن نامبارکی روز ۳۰۱
- ی) سپهر مؤمن از دوزخ ۳۰۱
- ۲- آداب صدقه ۳۰۱

بخش چهارم: خمس

- فصل اول: اهمیت خمس ۳۰۳
- فصل دوم: احکام و مصارف خمس ۳۰۴

بخش پنجم: حج

- فصل اول: اهمیت و خواص حج ۳۰۷
- ۱- آرامش دل ۳۰۷
- ۲- رفع فقر و گناه ۳۰۸
- ۳- بهترین انفاق ۳۰۸
- ۴- منزلت حاجیان ۳۰۸
- فصل دوم: مناسک حج ۳۰۸
- ۱- اعمال عمره ۳۰۸
- ۲- اعمال حج تمتع ۳۰۹

بخش ششم: جهاد

- فصل اول: اهمیت و خواص جهاد ۳۱۱
- ۱- دری مخصوص جهادگران ۳۱۲
- ۲- گواهی در روز قیامت ۳۱۲
- ۳- خیر و برکت ۳۱۲
- ۴- بندگان خاص خدا ۳۱۲
- ۵- کارنامه مثبت ۳۱۳
- ۶- استجاب دعا ۳۱۳

۳۱۳	۷- برترین اعمال
۳۱۳	فصل دوم: شهید و شهادت
۳۱۴	۱- طهارت شهید
۳۱۴	۲- برترین عمل
۳۱۴	۳- بخشنده ترین بخشنده ها
۳۱۴	۴- محبوبیت خون شهید
۳۱۴	۵- آمرزش گناهان
۳۱۴	۶- شفاعت در قیامت

بخش هفتم: امر به معروف و نهی از منکر

۳۱۵	فصل اول: اهمیت ارزش امر به معروف و نهی از منکر
۳۱۶	فصل دوم: شرایط امر به معروف و نهی از منکر

بخش هشتم: تولی و تبزی

۳۱۹	فصل اول: تولی و تبزی چیست؟
۳۲۰	فصل دوم: اهمیت تولی و تبزی
۳۲۱	فصل سوم: ضرورت حُب و بُغض
۳۲۱	۱- محکم ترین رشته ایمان
۳۲۲	۲- شرط پذیرش اعمال
۳۲۲	۳- تمام خیرها و خوبی ها
۳۲۲	۴- دشمن خدا
۳۲۲	۵- آزمایش دل
۳۲۲	۶- بدترین علما
۳۲۳	۷- محبت دروغین
۳۲۳	۸- شک در کفر دشمن
۳۲۳	فصل چهارم: اهمیت و ارزش ولایت و برائت
۳۲۳	۱- آمرزش گناهان

۳۲۴.....	۲- کمال دين
۳۲۴.....	۳- بعثت انبيا
۳۲۴.....	۴- حقيقت ايمان
۳۲۴.....	۵- دعای فرشتگان
۳۲۵.....	فصل پنجم: تقیه

بخش نهم: احکام متفرقه

۳۲۹.....	فصل اول: احکام پنج گانه
۳۳۰.....	فصل دوم: نذورات
۳۳۰.....	۱- نذر مجاری
۳۳۰.....	۲- نذر بلا
۳۳۱.....	۳- نذر زجر
۳۳۱.....	۴- نذر مستحبی
۳۳۱.....	فصل سوم: خوردنی های حلال و حرام
۳۳۱.....	۱- موجودات دریایی
۳۳۲.....	۲- حیوانات
۳۳۲.....	۳- موجودات صحرایی
۳۳۲.....	۴- پرندگان
۳۳۲.....	الف) پرندگان حلال گوشت
۳۳۲.....	ب) پرندگان حرام گوشت
۳۳۳.....	فصل چهارم: نجاسات
۳۳۳.....	۱- بول و غائط
۳۳۴.....	۲- منی
۳۳۴.....	۳- مردار
۳۳۴.....	۴- خون
۳۳۴.....	۵ و ۶- سگ و خوک

۳۳۴	۷ و ۸- کافرو ناصب
۳۳۴	۹- شراب
۳۳۵	۱۰- فُقاق
۳۳۵	۱۱- عرق شتر نجاست خوار
۳۳۵	فصل پنجم: مطهرات و پاک کننده ها
۳۳۵	۱- آب
۳۳۵	۲- زمین
۳۳۵	۳- افتاب
۳۳۵	۴- است غاله
۳۳۶	۵- انتقال
۳۳۶	۶- اسلام
۳۳۶	۷- برطرف شدن حین نجاست
۳۳۶	۸- استبرای حیوان نجاست خوار
۳۳۷	کتابنامه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطاهرين
ولعنة الله على أعدائهم أجمعين إلى يوم الدين

مقدمه

وقتی کودک بودیم، پرسش های کودکانه را با ابراحت می پرسیدیم: آیا این جهان خدایی دارد؟ اگر دارد، چگونه است؟ چند تاست؟ ما از کجا آمده ایم؟ هدف زندگی چیست؟ جهانی که در آن هستیم، چه جور دنیایی است؟ چرا ما را ساخته اند؟ آیا کسانی که خود را به خدا بستند، صادق بودند؟ پس از مرگ چه بر سرمان می آید؟ آیا حسابرسی می شویم؟ در کودکی می دانستیم که پاسخ ها را نمی دانیم. اما می خواستیم بدانیم. یکپارچه سؤال بودیم و این جهان، شگفتی ما را دوچندان می کرد. اصل این بساطت این چیست؟ آیا معنایی برای زندگی وجود دارد؟ هرکسی بالاخره یک روزی این سؤال ها را خواهد پرسید. ما در دوران کودکی و به خصوص پیری، از خودمان می پرسیم: یعنی چه؟ این همه تکاپو و گذران عمر چه معنایی دارد؟ البته بیشتر وقت ها آن قدر سرگرم کسب و کار و مشغله های زندگی هستیم که کمتر به این چیزها فکر می کنیم. اما به هر حال، این سؤالات در ذهن هرکسی هست، گرچه فرصت فکر کردنش را نداشته باشد. ما در این کتاب قصد داریم به این سؤالات پاسخ دهیم.

شاید هریک از ما، چون انسانیم و هر انسانی شیفته دانستن و کاویدن است، از خود پرسیده باشیم و بخواهیم بدانیم: این آسمان پهناور و ستارگان زیبایش، این زمین گسترده و مناظر دلربایش، این همه موجودات رنگارنگ و پرندگان زیبا و ماهیان گوناگون، دریاها، شکوفه‌ها، کوه‌ها، و درختان سر به فلک کشیده، آیا خود به خود به وجود آمده، یا همگی به دست نقاش و آفریدگاری ماهر و توانا پدیدار گشته است؟

برگ درختان سبز، پیش خداوند هوش هر ورقش دفتری است، معرفت کردگار

روح حیات و حرکت را به ما می‌گوید: نباید آرام بنشینیم تا جواب این سئوالات را بیابیم. گاهی در یک حادثه زندگی، کسی مجروح و بی‌هوش می‌شود. او را برای درمان به بیمارستان می‌برند. هنگامی که به هوش می‌آید، از اطرافیانش می‌پرسد: اینجا کجاست؟ چرا مرا به اینجا آورده‌اند؟ کسی از اینجا می‌رویم؟ همه اینها نشان می‌دهد که انسان نمی‌تواند در برابر این گونه سئوالات هوش بنشیند.

بنابراین، نخستین چیزی که ما را به سوی خدا حوی و شناخت آفریدگار می‌کشاند، همان روح تشنه و کاوش‌گر ماست. فکر کنید در مسیری حرکت می‌کنید و ناگاه به یک چهارراهی می‌رسید که شلوغ است. کسانی که آنجا جمع شده‌اند، یکصد افریاد می‌کنند: اینجا خطرناک است و نباید جلوتر رفت. هر کس سخنی می‌گوید و ما را به جهتی که خود مناسب می‌داند، راهنمایی می‌کند. یکی می‌گوید: به سمت راست بروید. دیگری می‌گوید: به سمت چپ بروید. دسته سوم، ما را به سمت مستقیم راهنمایی می‌کنند و می‌گویند: یگانه راه نجات و رسیدن به سر منزل مقصود، که امن باشد، همین راه است!

آیا ما به خود اجازه می‌دهیم که بدون فکر و کاوش، یکی از آن راه‌ها را برگزینیم؟ آیا عقلمان می‌پذیرد در همانجا توقف کنیم و هیچ راهی را انتخاب نکنیم؟ مسلماً نه. بلکه عقل به ما می‌گوید: هرچه زودتر شروع به بررسی کنیم و سخنان هریک از آنان را به دقت گوش دهیم و در هریک که نشانه‌ی درستی و صداقت بود و دلایل قانع‌کننده داشت، همان را بپذیریم و با اطمینان پیش رویم.

در این دنیا هم چنین حالی داریم. مذهب‌ها و مکتب‌های مختلف هریک ما را به

سوی خود دعوت می‌کنند. ولی چون سرنوشت ما و بدبختی و خوشبختی و نیز پیشرفت و عقب ماندگی ما به راهی که انتخاب می‌کنیم بستگی دارد، ناگزیریم بیشتر در این باره فکر کنیم و راهی را که موجب پیشرفت و سعادت ماست، انتخاب نماییم و از هلاکت و عقب ماندگی پرهیزیم. این آیه را خوب به یاد داشته باشیم:

فَبَشِّرْ عِبَادِ * الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ^(۱)

به بندگان! که سخنان گوناگون را می‌شنوند و بهترین را انتخاب می‌کنند، بشارت بده.

کمی فکر کنید! فرق انسان با حیوان و سایر موجودات در چیست؟ پاسخش ساده است: در تفکر و خردوری. انسان‌ها فکر می‌کنند و نتیجه آن را به زبان می‌آورند. گروهی باورهای خود را برای آنکه به انسان‌های بعدی برسد، مکتوب می‌کنند. این مکتوبات حاصل روح کاوش‌گرانسان و تدوین‌ها، جدال اندیشی‌اوست. کسانی هم البته پیدا می‌شوند که باور دیگران را شرح و نقد می‌کنند. به تدریس آن می‌پردازند. از رهگذر همین کوشش‌ها و پویش‌هاست که علم می‌بالد و گسترش می‌یابد. خدای متعال نیز در این ورطه، حاضر و ناظر است و طش دانش آموزی و فراگیری انسان‌ها را با فرستادن انبیا و اولیای الهی برطرف می‌کند و آنها را از جام علم، سیراب می‌سازد.

اسلام نیز دین علم و دانش‌وری است. از مسلمانان و همه انسان‌ها خواسته است که در تحصیل علم بکوشند. از نظر اسلام، ارزش آدمی به دانش است. اسلام فائز بر علم را یک وظیفه عمومی می‌داند و دشمن جهل و نادانی است. خداوند در این باره می‌فرماید:

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ^(۲)

آیا دانایان با نادانان برابرند؟ فقط عاقلانند که عبرت می‌گیرند.

۱. زمر، آیه ۱۷ و ۱۸.

۲. زمر، آیه ۹.

مگر رسول خدا ﷺ فرمود: «تحصیل علم بر هر مسلمانی واجب است»؟^(۱) روایات فراوانی داریم که آدمی را به علم اندوزی و تحصیل دانش دعوت کرده‌اند. رسول خدا ﷺ فرمودند: «دانشمندترین مردم کسی است که از علوم دیگران استفاده کند و آنها را به علم خود بیفزاید. با ارزش‌ترین مردم کسانی هستند که علمشان زیاده‌تر باشد و بی‌ارزش‌ترین آنها کسانی هستند که از همه بی‌سوادترند».^(۲)

امیر المؤمنین علیه السلام نیز فرمودند: «هیچ گنجی بهتر از دانش نیست».^(۳) رسول خدا ﷺ در حدیث دیگری به ابوذر فرمودند: «یک ساعت در مجلس علم نشستن، نزد خداوند از هزار شب عبادت کردن که در آن هزار رکعت نماز بخواند، بهتر است».^(۴) اکنون می‌گوییم: چه چیزی مهم‌تر از دین و فراگرفتن آموزه‌های آن؟ شناخت دین بر همه انسان‌ها واجب است. بی‌این مجموعه‌ای از باید‌ها و نبایدهاست که برای هدایت و راهنمایی بشر آمده است و آن را نصیحت دهد و سعادت‌مند گرداند. خدای متعال نیز مردمی را که در پی تحصیل علم و دین‌مداری نیستند، سرزنش می‌کند. به این آیه دقت کنید:

فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ؛^(۵)

چرا از هر گروهی، دسته‌ای سفر نمی‌کنند تا در دین آگاه شوند و به هنگام بازگشت به سوی قوم خود آنها را بیم دهند؟

از این گذشته، اگر خوب دقت کنیم، می‌یابیم که نیازهای انسان معمولاً دو گونه است: مادی و معنوی. نیازهای مادی، شامل خوراک، پوشاک، مسکن، همسر، تحصیل علم، ارتباطات اجتماعی و عاطفی و چیزهایی از این قبیل است. اما نیازهای معنوی، نیاز انسان به شناخت و کسب معارف الهی است. انسان سؤالات زیادی درباره خود

۱. بحار الأنوار، ج ۱، ص ۱۷۷، ح ۵۴.

۲. همان، ص ۱۶۳، ح ۱.

۳. همان، ص ۱۶۵، ح ۳.

۴. همان، ص ۲۰۳، ح ۲۱.

۵. توبه، آیه ۱۲۲.

و هستی دارد و می‌خواهد بسیاری از چیزها را بشناسد و بداند. مثلاً شناخت هستی و خالقش، شناخت مبدأ و معاد، هدف از خلقت، تمیز حق و باطل و بسیاری دیگر، از جمله نیازهای معنوی انسان است.

بنابراین، انسان برای رسیدن به پاسخ‌های خود، نیازمند دین است. دین برای انسان‌ها معلوم می‌کند که سرچشمه هستی کجاست؟ آفریدگارش کیست؟ هدف خلقت چیست؟ معیار شناخت کدام است؟ و بالاخره، مسئولیت ما در قبال این مجموعه چیست؟ همه این‌ها در یک خانواده‌ای به دنیا می‌آییم و در یک مذهب و مکتبی پرورش می‌یابیم که ناخودآگاه به سوی آن و باورهایش گرایش پیدا می‌کنیم. با نزدیکانمان ارتباط برقرار می‌کنیم و از عقاید آنها مطلع می‌شویم. رهنمود ادیان و تبلیغات مذاهب و فرقه‌های مختلف را - از - باطل - می‌شنویم و با خود درباره آنها اندیشه می‌کنیم. بنابراین، انسان نیازمند معنویت و دین‌مداری است، زیرا آنچه که روح و روان را تقویت و ارضا می‌کند، همین دین و نیار به آن است. دین است که پرده از جهل‌ها برمی‌دارد و حقایق هستی و وجود انسان و غایت حیات او آشکار می‌کند و آدمی را به سعادت ابدی رهنمون می‌سازد. پس، همه ما نیازمندیم که دین و به خصوص، اصول و فروع آن آشنا شویم تا گمشده خود را - که همان معنویت و نیاز معنوی است - دریابیم.

هر دینی یک رشته قواعد مسلم و بنیادین دارد که آنها را «اصول دین» می‌نامند و هر انسانی که به دین خود پای بند است، می‌بایست در آموختن و شناختن آنها اهتمام ورزد و آنها را از روی تحقیق و با دلیل و برهان بیاموزد. آنچه پس از اصول دین می‌آید، قواعد و احکام تقلیدی و نظری است که گاهی به آنها نیازمند می‌شویم. اینها را اصطلاحاً «فروع دین» می‌گویند.

اصول دین اسلام - چنانکه بسیاری از علما گفته‌اند - در پنج اصل خلاصه می‌شود: توحید؛ عدل؛ نبوت؛ امامت؛ معاد.

فروع دین نیز شامل این موارد می‌شود: نماز؛ روزه؛ حج؛ جهاد؛ خمس؛ زکات؛ امر به معروف و نهی از منکر؛ تولی و تبری.

ما در این کتاب به تفصیل درباره اصول و فروع دین و آنچه هر مسلمانی باید به آن اعتقاد بورزد، سخن گفتیم و کوشیدیم مطالب و مباحث دینی را با زبانی ساده و گویا برای شما بیان کنیم. امیدواریم با نوشتن این کتاب، به نسل نواندیش و جوانان این مرز و بوم، خدمتی کرده باشیم که فراخور آنان باشد و سعادت و نیک فرجامی را برای آنان به ارمغان بیاورد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

قم المقدسه، زمستان ۱۳۹۱

علی بهرامی (زنجان)

www.ketab.ir